

Hétköznapi emlékek, Hamvas Béláról

Hamvas Béla, - nem volt a Barátom.

Csupán csak, - egyideig a közelében lehettem, - s mint körülötte annyian, - láttam a ragyogását, - és szebb, gazdagabb lett tőle az életem.

Mintha egy csillag tévedt volna közénk, - aki magával hozta a földre, - fényét, és melegét. Sugárzott.

Nem ismertem **Hamvas** Bélát, - a filozófust, az író. És nem ismerem ma sem, - alig pár könyvet olvastam tőle eddig, - de a még hátralévő időmben, ha Isten engedi, - szándékomban áll pótolni a mulasztásomat.

Ismertem viszont **Hamvas** Bélát, - az embert.

Ismertem egy kis részt, - az életéből : - a munkáját, a szokásait, reakcióit, sajátos humorát. És, - ismertem a hétköznapijait.

Emlékszem a kezére, a hangjára, a tekintetére, a hajára, - a tartására.

És emlékszem a mosolyára.

"Azt mondják, - egy különleges emberrel találkozni, - akit tisztelsz, - egy pillanat műve. Megszeretni, - egy nap elég, - elfelejtéséhez azonban, - egy élet is kevés. "

Hamvas Béla, - ezt írják az irodalomtörténészek, - 1962 - ben került Inotáról, - én úgy tudtam, hogy kicsit korábban, - és Tiszapalkonyáról, - a Bokodi Hőerőmű építkezéshez. Azt gondolom azonban, hogy ezt, - egész pontosan, ma már nem is lehet tudni, - mert hosszabb- rövidebb kiküldetéseket majdnem mindenki kapott más Kirendeltségekre is, - és nem biztos, hogy a mozgásokat, az adminisztráció pontosan követte.

Mindhárom munkahelyen, - az Erőmű Beruházási Vállalat raktárosaként dolgozott.

Több helyen olvastam, - igencsak laza és pontatlan megfogalmazásban, - hogy beosztása raktári segédmunkás volt.

Ez, - így, - kereken kijelenthetem, - : nem igaz.

Egyfajta, - " De' ja Vou " - érzés kerít hatalmába, - ha erről olvasok.

A háború után, nagyon sokáig, az önéletrajzokban, - mindenkinek " mosónő " volt az édesanyja, - József Attila után, szabadon, - vagy édesapja, - "nincstelen, szegény paraszt " - Egyfajta részvétet kívántak ébreszteni, az emberben.

Nyilván, ugyanilyen okból maradt **Hamvas** Béla 13 - 20 esztendőn keresztül " segédmunkás " az Erőmű Beruházási Vállalatnál. -

Pedig meglehet, hogy csak fél évig volt az, - vagy még addig sem.

Nem ismertem az Inotán, és Tiszapalkonyán töltött éveit, - az ottani munkáját, és beosztását. Azt viszont biztosan tudom, hogy Bokodon fogyóeszköz raktáros volt, - saját külön raktári segédmunkással, - de volt gondnok, - és szállásgondnok is, - segédmunkás azonban, - nem. Itt dolgozott, egészen 1964.-ig.

Ez alatt az idő alatt dolgoztam együtt **Hamvas** Bélával, - mint anyagkönyvelő.

Íróasztalaink, - alig pár méterre álltak egymástól.

Ez azonban, sajnos nem azt jelentette, hogy mindennap, - folyamatosan, és szünet nélkül együtt dolgoztunk.

Béla bácsi is kapott időnként más tennivalót, - én pedig - " bújtatott státus " -ban, - hol a

bérelszámolóban, hol pedig az admin.vez. mellett dolgoztam, - vagy éppen hetekig , - Budaórsön a központi raktárban.

Huszonéves voltam, - Béla bácsi pedig elmúlt 60 éves.

Amikor megismertem, - a nyílt mosolyával, és a tiszta tekintetével, - azonnal a szívembe fogadtam Őt.

A köztünk kialakult kapcsolat, kedves kapcsolat volt, - amolyan - "Csókolom Béla bácsi, hogy tetszik ma lenni?" , - a teljesen megszokott és munkahelyen elfogadott, - "Hogy van ma, **Hamvas** szaktárs ?" - helyett.

Ezért, előre is elnézést kérek, - ha időnként becsúszik emlékeimbe a " Béla bácsi", - így gondolok rá, ma is !...- **Hamvas** Béla helyett.

Nekem azonban, erre a megszólításra, - felhatalmazásom volt.

Akkor is, - és így, visszanézve is, - azt gondolom, hogy jól megvoltunk.

* * * * *

Olyan családból jöttem, ahol szerettük egymást, figyeltünk egymásra, - törődtünk egymással, - és törődtünk a környezetünkben élőkkel is.

Tiszteltük az időseket.

Sváb Nagyapám, - fiatalon halt meg spanyol influenzában - a halálos ágyán, így köszönt el a 7 kislányától : - "...szeressétek egymást, ... jó emberek legyetek,- koldus, - kenyér nélkül, - rászoruló, - jó szó nélkül, - a házatoktól soha el ne menjen "...-

A hét kislány közül a legnagyobbik, - akkor 14 éves , - volt az Édesanyám.

Ő, - ezt hozta magával a szülői házból, - és ezt adta tovább.

Én is magammal vittem az otthonom szokásait, - szellemét és értékrendjét. Mindenhová . Bokodra is.

Ha nem is tudtam, hogy ki volt **Hamvas** Béla, - biztos vagyok benne, hogy nem nehezítettem meg az életét.

* * * * *

Bokod.....-

Bokod, - bizony, - egészen más volt, - mint ahogy azt **Hamvas** Béla életrajzírói elképzelték, - és leírták.

Nem volt igaz, - hogy "szörnyű munkásszálláson ", - "pici és rendetlen szobában ", - " hajnalban, meg késő este ", - és "lopva ", - meg , - "az íróasztalfiókban ", - írta csodálatos műveit. -

Gyanítom, - hogy Inota és Tiszapalkonya esetében sem lehetett ez teljesen így igaz, - mert ha ott valóban raktári segéd munkásként dolgozott, - akkor bizony íróasztala sem volt.

Ha pedig nem volt, - akkor milyen fiókban tudott, - "lopva ", - írni, - "hajnalonta " ?....-

Talán , - folyton magával cipelt egy fiókot, - hogy abban "lopva" írhasson ?

Ha, - mégiscsak volt íróasztala, - akkor pedig, nem volt raktári segéd munkás.

Ide kívánczik, az alábbi idézet :

"**Hamvas**, mint tudjuk élete legtermékenyebb időszakában, vagy húsz éven keresztül, legfeljebb Budapestre utazhatott kéthetente meglátogatni a feleségét, kicserélni az egyáltalán

hozzáférhető könyveket, azután vissza a lármás, koszos, őrült erőműépítkezésekre, ahol hajnalonta írhatott csak pár órát. "

Megdöbbenő az életrajzíró tájékozatlansága, és pontatlansága!
Megállapításai pedig, - felületesek, és elnagyoltak.

-.....Több helyen is szóba került, : - **Hamvas** Béla 13 évet dolgozott az Erőmű Beruházási Vállalatnál, - tehát, csak a szerző tudhatja pontosan, hogy **Hamvas** Béla hogyan tudott "visszautazni" , - 20 éven keresztül !.../-.... a mellesleg,: - fokozottan és féltve őrzött !!!....- : / " lármás, koszos , őrült erőműépítkezésekre " ,- ahol egyébként, csak 13 évet dolgozott !!....- ?!....-

Nem írja le viszont, - hogy hogyan "fogadták" ?..... 7 éven keresztül !,- ott, - ahol nem is dolgozott !!

Gondolom, : csodálkozva....-

És, - azt sem írja le a szerző, - hogy miért ment oda **Hamvas** Béla?

Hogy írni tudjon, hajnalonta ?....-

Nagyon nehéz, - és szomorú éveket élhetett át. - Nem volt az Őt megillető helyen. Ez, - igaz.

Miért kell azonban ezt megtoldani még olyan kiegészítésekkel , - amelyhez, köze sincs a valóságnak ?

Elég drámai volt a helyzete enélkül is, - miért kell ezt fokozni?

Biztos vagyok benne, hogy a szerző, - nagyon szeretheti **Hamvas** Bélát, - és sajnálja is azért az életért, ami neki jutott.

Hamvas Béla azonban, - erőslélkü ember volt, - és bárki szánalma , - csak megalázta volna Őt.

Ami a 2 hetenkénti hazautazásokat illeti, - természetesen az sem stimmel.

Hetenként lehetett hazautazni. Akkor még, - fillérekért.

Egyébként, - ezeken a kiemelt nagy beruházásokon nagyon jól fizettek.

A jó fizetésen felül pedig , az ott töltött időre mindenki megkapta a külszolgálati díjat is, - ami olyan összegű volt, - hogy csak abból, - rendesen meg lehetett élni.

/ Felmerül bennem a kérdés, hogy ugyan már, - ki tartott el, - kit ?

Azt írják, - **Hamvas** Bélát egyideig a felesége tartotta el a tanári fizetéséből.

Hamvas Béla azonban, - akkor is dolgozott. A szentendrei kertjét művelte, - amivel, - igencsak besegített Kemény Katalinnak.

Viszonzásul pedig, - az egész hátralévő életükben, - mivel a tanári fizetés csak töredéke lehetett annak amit Béla bácsi az Erőmű Beruházási Vállalatnál keresett, - ő tartotta el, - úri módon, - Kemény Katalint. Csakhogy erről, - sehol, soha, senki, nem beszél.

Kemény Katalin, - pláne nem. - Rögtön kisebbnek tűnne, - az igencsak feltupírozott - áldozat, - amelyet ő hozott egy rövid ideig a férjéért.- /

Nem jelenthetett gondot tehát Béla bácsinak a kedvezményes vasúti jegy megvásárlása, sem Inotáról, sem Tiszapalkonyáról.

- Annak ellenére sem, hogy - azt gondolom, - a keresetéből, - ő csak a külszolgálati díjat tartotta meg., - a többit, - hazaadta Kemény Katalinnak .-

Ma, - ennyi év elteltével, - miután , kizárólag Kemény Katalin áldozatvállalásáról beszél az irodalomtörténet, - szívesen megkérdezném, - ugyan hová a fenébe tette Kemény Katalin, - Béla bácsi, - nem kis összegű - keresetét ?..-

Aki áldozatot hozott, - az Béla bácsi volt.
Szerényen, - egyszerűen élt. De élhetett volna másképpen is.

Azt gondolom, - Kemény Katalin élt jól.
Ezért aztán, - nem telt másra.
Az én, kisnyugdíjas szüleim ugyanis, - a feleannyi keresetemből fejezték be a balatonkenesei házunk építkezését..-
Nemcsak mi tettük ezt, - több kollégám is építkezett, - vagy lakást vásárolt.

Azt olvastam , - Kemény Katalin, - a spontán abortusza után, - azért nem erőlködött, - hogy gyereket szüljön, - mert nem volt házuk.
Uramisten,- hányan, de hányan élnek ma ebben az országban, - akiknek nincsen házuk, - de van gyerekük ...?!
Nem a ház hiányzott ehhez, - hanem a szeretet.

Ami egyébként a házépítést illeti, - miért nem állt neki az építkezésnek Kemény Katalin, - a meglévő telken, -Szentendrén ?...
Alighanem kényelemszeretéből.-
A pénz pedig, - minden bizonnyal, - elfolyott a keze között.
Béla bácsit, - kora tavasztól késő őszig, - évről évre -mindig, ugyanabban a világosszürke tropical öltönyben láttam, - néha, pedig a változatosság kedvéért, elnyűtt, meghatározhatatlan színű vásszonnadrágban, - amelyeket, - a lakótelepi takarítónő mosott és vasalt.
/ -...hogya , - legalább harmincéves, teljesen megkopott, és színehagyott, - valaha sötétkék - svájci sapkájáról ne is beszéljek...!.- /
Flanc, - tehát nem volt.
Költekezés sem.
Még a mosóport sem Kemény Katalin fizette.

Béla bácsi, - üzemikonyhán étkezett.
Amikor otthonról jött vissza, - Kemény Katalin, - még egy nyomorék szendvicset sem csomagolt neki az útra.

Gépírás?... Azt gondolom, - azt, - nagyrészt ismerősök, barátok csinálták, - szerintem, másra, nem is igen lehetett rábízni, - és valószínűleg, - szívességből tették.
A zömét pedig Sz. Erzsike gépelte, : - jó szóért.../

A hazautazás költségeit, - akár Inotáról, akár Tiszapalkonyáról meg tudta fizetni Béla bácsi, - a külszolgálati díjából.
Bokodról pedig, - Bp.- re minden hét végén, - egy vállalati mikrobusz vitte pénteken, - és hozta hétfőn a budapestieket.
Béla bácsit is.
Más kérdés, - hogy nem mindenki akart, - minden héten hazautazni.

Hamvas Béla esetében, - ezt nagyon is meg tudom érteni.
Kizárt dolognak tartom ugyanis, - hogy akkora vonzerővel bírt volna az a - "fűtetlen hall, - amelyen mindenki keresztül járt ". -
És kizárt dolognak tartom azt is , hogy ott élni, írni, - dolgozni lehetett.
Attól tartok, - hogy nem volt "haza", - ahová utazhatott volna.
Meggockáztatnám azt a megállapítást is, - hogy élete legtermékenyebb időszakában, - 20 éven keresztül - éppen azért volt olyan termékeny, - mert ezt az időt : - nem otthon töltötte.

Nem tudom, - miért nem akarnak ezzel a ténnyel szembesülni az életrajzírók, irodalomtörténészek.

Kivéve , - Darabos Pált, - aki ismerte mindkettőjüket, - és pontosan tudta, - hogy miről hallgatott.

Azt gondolom, Darabos Pál, - talpig úriember, - és nem akarta kiszolgáltatni Kemény Katalint.

Béla bácsi magányos embernek tűnt, - és az is volt valójában.

Sohasem kapott levelet, - és sohasem látogatták, - pedig Bokodon, lehetett volna!

Volt, - aki a feleségét, gyerekeit, anyósát is lehozta egész nyárra.

Gyönyörű kirándulóhelyek voltak a közelben, ahová a vállalat, - autóbuszos kirándulásokat szervezett.

Majk - pusztá, Várgesztes, - Tata, stb...-

Béla bácsihoz azonban, - soha nem jött senki, - nem kapott levelet, - és nem hívták telefonon.

Pedig a felesége, bizonyára hallott arról, hogy Mr. Bell, - régesrég feltalálta a telefont.

Béla bácsi élete, - akkor - sivárnak, - és érzelemszegénynek tűnt.

Ma pedig még inkább annak látom.

Persze, az is meglehet, - hogy Béla bácsi, - nem nagyon invitálta a feleségét Bokodra.

Ez sem jobb. -

Kapcsolatuk, - úgylátszik, elfáradt, kiüresedett. Vagy, - sohasem volt tökéletes.

Ezekre a dolgokra, - naplónak feldolgozása adhat majd választ.

Nagyon várom a megjelenésüket !

Meglehet azonban, - hogy nem ír erről, nem panaszkodik, - nem szolgáltatja ki Kemény Katalint, - hiszen Béla bácsi talpig úriember volt.

Kemény Katalint nem ismertem, - csak a hiányát, - és a mulasztásait.

Volt bőven.

Béla bácsi vállon hordozható utazótáskájában, - amikor otthonról jött vissza, legfeljebb 2 -3 könyv lötyögött, - semmi más.

Nem volt a táskájában sem vasalt ing, - sem otthon sült pogácsa. -

Nem volt benne szendvics sem, - és nem volt termosz, - forró teával.

Nem volt alumínium ételdoboza, - otthoni gyümölcsökkel. Pedig mennyire szerette !

Örültem, ha megkínálhattam.

Az Édesanyám, engem, - mindig ezekkel a dolgokkal engedett útra, minden héten.

A pogácsámat, vagy a süteményemet, a zsírpapíron kívül, ropogósra keményített - vasalt vászonszalvétába csomagolta, - és mellé tett még kis szalvétákat is, - egész hétre.

Az alumínium ételdobozomban, - a gyümölcsök tetején, mindig volt egy szál virág , - vagy télen, egy zöld ágacska, - a kertünkből.

Én , - mindig éreztem az Édesanyám gondoskodó szeretetét, - mindig éreztem azt, hogy , -

" otthonról " -jöttem, - és " haza " - megyek.

Béla bácsi ezt nem érezhette, - a Ő életéből, a törődés legkisebb jele is, - hiányzott.

Sajnáltam érte.

Megvolt a véleményem, - Kemény Katalinról !

Az ételdobozt, és a termoszt, - rég feltalálták. - Kemény Katalinnak ismernie kellett. Annál is inkább, - mert alig pár évvel volt csak fiatalabb, mint az Édesanyám. Mindig, vele hasonlítottam össze, - mit tett értem az Édesanyám, - és mit nem tett, - Kemény Katalin a férjéért.

Amit Kemény Katalin nem ismert, - és nem gyakorolt, - az a gondoskodó szeretet volt. Hogy emiatt szenvedett - e Béla bácsi, - vagy tudomásul vette, - esetleg megszokta, - azt, nem tudnám megmondani.

Nem panaszkodott.

Nagyon keveset beszélt önmagáról, - néha a szüleiről, lánytestvéreiről, gyerekkoráról, - legtöbbit, azonban Magdus nevű testvéréről beszélt, - a feleségéről soha, - semmit.

Én pedig, - csak egyszer kérdeztem.

Az biztos, hogy mindezek ellenére, - Béla bácsi mégis, - derűs, és összeszedett ember volt.

Boldog azonban nem igen lehetett.

* * * * *

"Mindenki tudja, hogy boldog embernek nincsen irodalma. Nincs festészete, filozófiája, beszéde.

Nincs zenéje sem. Ez mind boldogtalanság. Ez a szép boldogtalanság. A boldogtalanság megszépítése, ami az egész művészet."

Azt gondolom, hogy **Hamvas** Béla az író, a filozófus, - ilyen, - "szép boldogtalanságban" élhetett.

Ami ebben szép volt, - azt Ő adta hozzá, - a többit pedig kapta.

Részben, - Kemény Katalintól, - részben, - a kemény sorsától.

* * * * *

Biztos vagyok benne, hogy **Hamvas** Béla megérdemelte volna, bármelyik Európai Egyetem katedráját, - és nagy vesztesége a világnak, hogy nem kaphatta meg! - / Csak szép álmom,hogy mennyi tanítványa élhetne még mindig, ! - és talán, szebb lenne, ... más lenne tőlük a világ !!-

Megérdemelte volna a katedrát, - ezért, nagyon ide kívánczok a kérdés, :.....mégis, hol a fenében voltak akkor azok az állítólagos jóbarátok?!Miért nem segítettek?!.....

Könnyű, - jóbarátnak vallani azt, aki már elment!...- De, mégis, - merre jártak akkor, amikor tenni kellett volna érte valamit?!.....-

Több olyan ismert művészt is látok most a barátok között, ...- akik nem hullottak ki Isten tenyeréből, - az akkori rendszer pedig a kebelén viselte őket, ...- .feltételezem, - ők, tudták, hogy **Hamvas** Béla, az évszázad legnagyobb filozófusa volt,- .Miért nem segítettek?!

Hát, -, barát, az ilyen.....?! -

Szóval, nem volt egyetemi katedrája **Hamvas** Bélának.

Nem volt a helyén. És, - nem tudhatom, hogy emiatt, szerencsétlennek érezte - e magát, - avagy sem.

Erről sem beszélt .

Egyet azonban, - teljes felelősséggel kijelenthetek : Béla bácsi, - minden ellenkező híresztelés ellenére, : -jól érezte magát Bokodon !..... és alighanem jól érezte magát ott, - : **Hamvas** Béla is.

Termékenyek voltak ezek az évek, - hiszen itt készült el a Patmosz befejező része, - és a SCIENTIA SACRA 5 kötete.

Legyen ez vigasz mindenkinek, - aki tényleg szerette Őt !

* * * * *

A Bokodi Erőmű építkezés, - igen jól szervezett volt.

Mielőtt az Erőmű Beruházási Vállalat felvonult volna, - már elkészült a lakótelep, - és az ideiglenes épületek az erőmű körül, - ahová felvonulhatott.

Maga a lakótelep, - Oroszlánytól kb. 5 km, - Bokodtól kb. 3 km távolságra volt., - egy gyönyörű, vadvirágos mező kellős közepén.....-

A házak, - rövid utcácskákban álltak, - és egészen mások voltak, mint a mai lakótelepi házak. Kisméretű falazótéglából épültek, és különálló, 1-2 - 3 szoba öszkomfortos, egységekből álló földszintes házak voltak, - ápolt, virágos előkerttel, - fiatal fákkal, bokrokkal, - és kevésbé ápolt hátsó, - fűves kerttel. A házak hátsó terraszai, - erre a fűves kertre nyíltak.

És, innen nyílt, a meddig a szem ellát, - a végtelen mező.....! -

Sokszor szokott ott sétálni. Szinte, mindennap, - reggelenként, vagy estefelé.

Nem mindig láttam, - mert néha elfeküdt a fűben.

Ha láttam, integettem neki, - s ha Ő is látott, - visszaintegetett.

Őrök róla egy különös képet az emlékeimben ;

Dolgozni indultam, viszonylag korán, - és a kb. 800 m.-es séta alatt, - nem láttam sehol Béla bácsit, - ezért, mielőtt az Erőműhöz értem volna, mégegyszer visszafordultam. És akkor ott volt, - mint egy Látomás. Nincs rá jobb kifejezés. Földbegyökereztem.

A nap, Béla bácsi háta mögött, - eléggé lent még, - erőteljes sugarakkal, - gyorsan vonuló fehér felhők között bujkált, - Béla bácsi pedig jött, mosolyogva, - körülötte a színes, vadvirágos mező, - háta mögött, - mint egy nem is földi glória, - folyton mozgó napsugarak, - kezében pedig egy kornyadt kamillacsokor.

Egyszer, megkérdeztem, hogy miért sétál rendszeresen, - még nagyon rossz időben is, - szó szerint ezt válaszolta ; - " Mert elindul a lelkem gondolkodni, én meg utánaeredek " -

Béla bácsi, - itt, - szabad volt !.....- És biztos vagyok benne, hogy **Hamvas** Béla is az volt ! -

Nem hiszem hogy sok szerepem lett volna az életében, - de mint egy kis pulikutya, - úgy ragaszkodtam hozzá, - és úgy követtem .

- Vagy éppen utánoztam, - amikor csak lehetett.

Ha késve indult az irodába, - és előtte, nem a mezőn bóklászott, - akkor, - igencsak szaporáztam a lépteimet, - hogy az erőműig utolérjem.

Nagyon szép járása, - szép egyenes tartása volt, - és elegáns mozdulatai.

Néha megállt egy-egy útmenti növény mellett pár pillanatra, - ilyenkor visszanézett, - és intett, - de sosem várt meg.

A járda keskeny volt, - ha elértem is, - mindig mögötte maradtam 1-2 lépéssel.

Többször láttam, - hogy megkóstol egy - egy fűszálat, - egyszer aztán, - én is megpróbáltam.

Jól elvágta a szám szélét. -

Béla bácsi pedig, anélkül, hogy hátrafordult volna, megszólalt,: -

-Nem azt, - hanem a másik végét.....-

* * * * *

Babus Antal úr könyvismertetéséből ollóztam az alábbi idézetet :

" A kötetből kiderül, hogy **Hamvas** nem csak a külvilágban, hanem otthon is méltósággal tűrte méltatlan helyzetét : a három - vagy négyszobás polgári lakásból neki csak a fűtetlen hall jutott, amelyen mindenki átjárt. "

Hát, milyen élet volt ez ?!..... Ökölbe szorul tőle az ember keze !

Ha ez valóban igaz, - és , - miért ne lenne az ?! - akkor Béla bácsinak, - emberibb élete volt bármelyik munkahelyén - akár segédmunkásként is, - mint a saját otthonában, - ahol, - úgy tűnik, - kutyába se vették, - sem Őt, - sem a munkáját. -

Szívesen feltenném azt a tapintatlan kérdést, - hogy , - hol aludt Kemény Katalin ? Fűtött, meleg szobában ?....

Tudott aludni ?..... És nem voltak nyugtalan álmái?...

Később sem? Soha ?.....

Miért nem fogadta be szobájába a drága Béla bácsit ?

Hogy tehetette meg ezt vele?-

Honnan vette a bátorságot, hogy a férjét ilyen megalázó helyzetbe kényszerítse ?....

Tudna erre válaszolni valaki?...

Azok, pl. - akik most Kemény Katalint, - az egekig magasztalják.-

Ami azt illeti, - magasztalásra - sajnos -, - nem szolgált rá !

Kemény Katalin okos asszony volt, - ezt elismerem - férje halála után, - már nagyon jól menedzselte **Hamvas** Bélát.

Pontosan tudta, - hogy a saját munkássága, - nem ér fel **Hamvas** Béla bokájáig.

Nála sokkal jobbakat, - rég elfelejtettek.

Pontosan tudta, - hogy a saját neve és munkássága csak akkor marad meg, - ha képes lesz házastársi kapcsolatukat elfogadhatóra fényesíteni, - smirglizni, és kiszidolozni. -

Férje halála után, - harminc évig ezen dolgozott, - hogy úgy tűnjön, :- emberként is, munkatársként is, férj és feleségként is, - tökéletesen összeillő, - idilli pár voltak.

Ezért a látszatért, - sok mindent megtett.

A közismert zsugoriságán is erőt vett.

Utalnék itt arra, - hogy még a férje temetési költségein is takarékoskodni akart, - áthárította azt másra ! - Azonban, - bőkezűen adományozott a férje halála után azoknak, - akiktől valamiféle hasznot remélt.

Olyanoknak, akik valóban szerették **Hamvas** Bélát, - akik önmagukban is, - és másokban is egy emlékművet építettek **Hamvas** Bélának.

Kemény Katalin ott akart állni ezen az emlékművön. Nem is nagyon hátul.

Természetesen, - azoknak, akik Kemény Katalintól bármiféle szívességet elfogadtak, - kötelességük is őt megvédeni.

-.....de mi van a lelkiismeretükkel ?.... alszik ??...-

Volna néhány kérdésem, - ezen kívül is.

A kérdésekre azonban nincsen, és már nem is lehet válasz.

Kivéve azt az egyetlenegyét, amelyet **Hamvas** Bélának tettem fel....., és ami így hangzott :

- "...és Béla bácsinak, milyen a felesége?...." -

Ő pedig, egyetlen szóval válaszolt, : - " kemény...." . -

Akkor sem volt kétségem felőle, - és most sincs, - hogy ezt jelzőnek értette.

Az életrajzírókhoz, irodalom történészekhez is szívesen feltennék egy kérdést, - / és nem kell visszamenni John Lock Tabula - rasa elméletéig, vagy Weissman - Morgan csíraplazma elméletéig, - esetleg az asztrológusok által felállított születési képletéig, - / - csak úgy, egyszerűen, kapásból :

- Véleményük szerint, - a Patmosz, - amit Bokodon fejezett be, - vagy a SCIENTIA

SACRA második része, - az Őt kötet, - amit itt írt meg, - élete utolsó előtti művei

!.....megszülethettek volna akkor is, ha hamarabb kerül haza?..... a fűtetlen hallba, -

amelyen átjárt mindenki?.....-

Igazán úgy gondolják,? -.....és Kemény Katalin is úgy gondolta ?.... hogy alkotáshoz,

elmélyedéshez, megfelelő háttér az,amelyet "otthon" / ..?!.. / biztosítottak **Hamvas** Béla számára....? -

Szerintem, nem.

Szerintem, - az a környezet, nem csak hideg, - hanem rideg is volt.
Sivár, és érzelemszegény.

Ezért sajnálom én **Hamvas** Bélát,- és összeszorul a szívem, - Béla bácsiért.

* * * * *

Bokodon, csend volt, nyugalom volt,- és nem állt senkinek az útjában.

Nem járt senki, keresztül - kasul az életén.

A háromszobás lakótelepi lakásban, rendszerint egyedül lakott, de ha átmenetileg, volt is lakótársa, akkor azt megválaszthatta.

Frissen vasalt ingeit, ruháit, - a lakótelepi takarítónő gondozta.

Ápolt volt.

A lakását, - mint mindenkiét - hetenként kétszer takarították, és hetenként volt ágyneműcsere.

A körülötte élő emberek tisztelték, - mert tiszteletreméltó ember volt, - anélkül is, - hogy tudták volna kicsoda.

Ez a tisztelet, **Hamvas** Bélának, - az embernek szólt.

Azt gondolom, - így lehetett ez akkor is, amikor még Inotán, vagy Tiszapalkonyán dolgozott.

Úgy tudom, 1951 - ben került, - talán nem is jószántából, Inotára, - azután, -

Tiszapalkonyára, - segéd munkásnak.

Abban azonban biztos vagyok, - hogy hamar kinőtte azt a munkakört, - és egyéb beosztást kapott.

Darabos Pál írja :..." Tiszapalkonyán, még egy kis kertet is berendezett magának a barakk ablakai előtt, ahol zöldséget termesztett és néhány virágot is nevelt, hogy legalább némileg a maga képére formálja a környezetét.

Itt élt kéthetes turnusokban, és két hetente szombaton reggelként hazautazott Pestre, hogy családi saját, magán és , - és hivatalos ügyeit, többek között az ERBE Széchenyi rakparti irodaházában elintézzze, barátaival találkozzék, könyvtárba menve könyveket kölcsönözzön," stb. -

Nekem ez az idézet, - több dolgot is elmond :

Az egyik , - hogy Béla bácsiban megvolt az a képesség, - bárhol élt is -, hogy a környezetét úgy alakítsa, - hogy abban, - jól, vagy legalább elviselhetően , - érezze magát.

/ Kivételt képez persze, az "otthoni" környezet, - amelyet, nem igen hiszem , hogy módjában volt alakítani...../

A másik, - és ezt nagyon fontosnak látom : ha Béla bácsi, - valóban segéd munkás volt, - akkor, - mi a csudát keresett, az ERBE, Széchenyi rakparti irodaházában ?.....Teljesen kizárt, - hogy segéd munkásként ott bármi dolga lehetett volna.

A segéd munkásnak, - volt közvetlen felettese, - akivel minden dolgát elintézhette.

Ha azonban, bármi okból, nem boldogult volna vele, - akkor ott volt , - a a mindenható Kirendeltség vezető.

Így, - én azt gondolom, hogy Béla bácsi, - Tiszapalkonyán, raktár vezető lehetett, - ezért akadt eltérő nézőpontja a Bp.-i központtal.

A harmadik, - ami szintén nem stimmel:..... az a szombat reggel haza, - és hétfőn vissza.....- megállapítás.

- Szombaton, ugyanis, - nem dolgoztak az ERBE Vállalatnál, - ott tehát intézni, semmit sem tudott.

Ugyanez lehetett a helyzet, a - Könyvtárral is, - bár a könyvtárak nyitvatartási idejét nem ismerem, - nem tartom valószínűnek, hogy bármelyik könyvtár nyitvatartott volna szombatonként addig, - amíg Béla bácsi Tiszapalkonyáról, - odaér.

Ha tehát intézni akart valamit, akkor az ERBE Váll.nál, ezt, - és gondolom a Könyvtárban is, - vagy pénteken, - vagy hétfőn tehetette meg.

Erre pedig, - egy segédmunkásnak, - nem igen volt lehetősége.

Azt gondolom, - ha a Vállalat, segédmunkásnak vette is fel, - azt a munkakört hamar kinőtte. Nyilván, rövid idő után, más beosztást kapott.

Béla bácsi tehát, - nem segédmunkás volt, - hanem raktárvezető.

Tisztességgel elvégezte a munkáját, - ezt a Vállalat, - biztos, hogy értékelte és rendszeresen megfizette, - a munkatársai között pedig megbecsülést szerzett magának.

Tiszteletet, - mindenkitől.

A körülötte élő emberek, - nem ismerték, - / Vagy csak kevesen / - nem is ismerhették, **Hamvas** Bélát.

Ők, - Béla bácsit ismerték, és - tisztelték.

Azért, - mert olyan volt, - amilyen.

Azért, mert az volt, - aki volt.

Tartása volt, gerince volt, - szava pedig, - mint a szentírás.

Egyébként, - nagyon kedves, - nagyon egyszerű, - de öntudatos, - kiegyensúlyozott, - derűs ember volt.

Minden bizonnyal, - tisztában volt a saját értékeivel.

Az egész lénye, - méltóságot sugárzott.

Szinte, mindig mosolygott, - és jólesett ránézni.

A mosolya, a szívéből fakadt, - és a szemébe futott.

Keveset beszélt.

Nem csevegett, nem fecsegett, - annak amit mondott, - súlya volt, értéke volt.

Aki Tőle tanácsot kért, - az azt meg is fogadta.

Annak amit mondott, - hitele volt.

Emlékszem, - egyszer egy 8 - 10 fős munkahelyi megbeszélésen, - bár, már fogalmam sincs róla, miről lehetett szó, - Sz. Erzsike a saját véleményét azzal támasztotta alá, hogy : - " de ez, így volt, mert Béla bácsi azt mondta. "- Ezt, - mindenki azonnal elfogadta.

Ha Béla bácsi azt mondta, - akkor az úgy volt. -

Csak a bokodi éveit ismertem pontosan, - az előzőeket nem.

Azt gondolom azonban, - hogy bárhol, - jobb volt **Hamvas** Bélának, mint otthon.

Erről tanúskodnak a "termékeny évei".

Talán, - Tiszapalkonyán, és Inotán is volt egy rét,egy fa, néhány bokor, - és nyilvánvalóan volt jónéhány ember, - akik tisztelték, és szerették. -

A munkahelyén, - bármilyen munkát végzett is, - emberség vette körül,

...biztonság,nyugalom,...- és a nagyon szeretett :.... végtelen mező, - A szabadság.- Béla bácsi pedig, - képes volt, - bárhol, - "berendezni", úgy az életét, - hogy jól érezze magát benne.

Bokodon dolgozott, - egészen 1964.-ig, - a nyugdíjazásáig.

Azt gondolom, hogy, - Ő is, mint mindenki más - szívesen maradt volna tovább, - azonban, 1964-ben megtörtént a Hőerőmű üzembehelyezése, és műszaki átadása, - itt, - már nem volt szükség ránk.

Az Erőmű Beruházási Vállalat, - és alvállalkozói, - fokozatosan levonultak.

A jól összeszokott csapat, - szétesett.

Bánhidán, még voltak befejezésre váró munkák, - a Gyöngyösvisontai, és a Százhalombattai Erőműépítkezések pedig akkor kezdődtek.

Béla bácsi, - a nyugdíjazást választotta. - Bár, ne tette volna ! -

Én, Bánhidára kerültem, - a többiek, - ki erre, - ki arra.

Később, - sokan, - újra összejöttünk Százhalombattán.

Ez azonban, már nem volt ugyanaz.

* * * * *

Sokszor gondolok vissza Béla bácsira, - azóta is, - amióta tudom, hogy " Ő " volt **Hamvas** Béla . -

Ellentétben egyik életrajzíró megállapításával, - sosem láttam Őt, - "esendő", - "elesett", - embernek. Legfeljebb, - otthon lehetett az.

Béla bácsi, csendes, udvarias, békés, de határozott ember volt, - Kemény Katalin, - azonban, - föléje kerekedett. Letarolta. Lehengerelte.

Tartok tőle, - egyébként se "tarthatta sokra "a férjét. Legalábbis addig, - amíg, - "divatosá" nem vált.

Erre utal, - jól ápolt kapcsolata, - Czóbel Béláékkal.

Kemény Katalin, - Czóbel Béláné barátnője volt.

Czóbel Béláék pedig, - **Hamvas** Bélát, élehetetlen, - pipogya fráternek tartották.

Számomra, teljesen érthetetlen, és elfogadhatatlan, - hogy ezek után Kemény Katalin miért barátkozott továbbra is velük.

Sőt, - nemcsak hogy barátkozott, - de rákényszerítette a férjét arra, hogy a Czóbel házaspár távolléte alatt, - etesse és gondozza Czóbelék macskáit.

Hallott már valaha ez az asszony az emberi méltóságról??

Miért tette ezt a férjével?...Hát, micsoda magatartás ez?...-

Egy magára valamit is adó asszony, - nem állt volna szóba többé azokkal az emberekkel, - akik a férjét lenézték, gyalázták, - ő meg szívességeket tett nekik.

Igaz, - én Kemény Katalint, nem tartom, - "magára valamit is adó" asszonynak.

Szóval, - Béla bácsi, - ha nem otthon volt, - nem volt "esendő", "elesett" ember.

Nem volt elvárásolt sem.

Benne élt a mindennapokban, és velünk élte meg azokat, - gyanítom, hogy pontosan ugyanúgy, ahogy mi.

Eleven volt, férfias, határozott, - és összeszedett .

A lelke is az lehetett, mert állandóan, - valami belső béke sugárzott az arcáról.

Szinte mindig mosolygott, - de hangosan nevetni csak ritkán hallottam.
Egypárszor, - azért sikerült.

Akkor pl., - amikor az irodánkban lábrakapott és elindult a kávéfőző.

Azt már nem tudom, hogy éppen hol dolgoztunk, - raktárban, vagy a gondnokságon.
Az viszont biztos, hogy én akkor még nem kávéztam, - és nem is tudtam igazán jó kávéfőzni. Csak igyekeztem. Hát, - nem mindig sikerült.

A kávé, - Béla bácsi szerint akkor volt jó, - ha egy icipicit "savanykás" volt. Ez az íz, - ritkán jött össze.

Mindenesetre jól megtömtem a kávéfőzőt, - egy olyan "hagymakupolás" elektromos főző volt, igen - igen hosszú zsinóron. - Miután bedugtam a zsinórt leültem dolgozni.
Egy darabig teljes csend volt.

Aztán egyenletes koppanásokat lehetett hallani.

Béla bácsi felugrott az asztaltól, - és kitört belőle a nevetés, - én is felugrottam, - és igencsak elcsodálkoztam, : - a kávéfőző gyors lépésekkel haladt a két íróasztal között, - ment, ment, ment, egészen addig, ameddig a zsinór elért, - ott egyhelyben kezdett ugrándozni, majd hangos sziszegések, pöfögések, szörcsögések közepette, - felrobbant. - Mi, nem - de körülöttünk minden, - a fal, az ajtó, az állófogas a ruháinkkal, - minden tele lett kávéfoltokkal, - a kávéfőző meg több darabra szétesett.

Közel álltam ahhoz, hogy sírvafakadjak, - Béla bácsi azonban, - látva, hogy milyen szerencsétlenül állok a romok előtt, - csendesen, és akkor már csak mosolyogva, megszólalt : - " Nem baj " . -

Azután kiment, - és gondolom, P. Annie - nál kaphatott kávéját.

Ezt követően, - persze, kaptunk új kávéfőzőt, de én, sokáig nem kérdeztem meg, hogy főzök-e kávéját, - inkább mindig hoztam az Annie -tól.

Amikor aztán nagysokára, mégiscsak rászántam magam, és megkérdeztem, - Béla bácsi válasza, röviden és tömören az volt, hogy - " a világért se ! "-
Hát, meg tudom érteni.

Emlékszem, egy másik esetre is, - akkor azonban Béla bácsi, nagyon visszafogta magát.

Mindig különböző időpontban ebédeltünk, - de véletlenül úgy adódott, hogy akkor egyszerre voltunk ott.

Béla bácsi már az asztalnál ült, én még sorban álltam a tálcámmal.

A' la' Carte étkeztetés volt, - és igen jó konyha.

Elöttem, termetes, - és rendkívül nagy tudású, rendkívül "elvarázsolt", - és rendkívül jóéltvágyú munkatársunk állt. Tányérjára, - hatalmas szilvágombóc - piramist halmoztak fel.

Nem volt semmi baj, addig amíg a pénztártól el nem indult az asztalok között, - mert akkor a hatalmas pocakján tartott tálcáról, a gombócok is elindultak, - és minden lépésnél gurultak, - szépen, sorban, egyenként, - lefelé.

Nem vette észre.

Béla bácsi előtti asztalnál állt meg, - letette a tálcát, rámeredt, és méltatlankodva kérdezte, " hová lett a gombócom " ?..... -

Rápillantottam Béla bácsira, - teljesen elvörösödve, a tányérjára szegezte a tekintetét.

Én továbbléptem, - Ő pedig nagyhirtelen felállt az asztaltól, felkapta a tálcáját, - és kiment az ebédlőből.

* * * * *

Persze, az ott töltött idő alatt, történtek szomorú események is.. Ezekre az eseményekre, Béla bácsi is, pontosan úgy reagált, mint mi.

Egyszer, szörnyű baleset történt, az étteremvezető házaspár kis unokájával.

A kislány, - 2 év körüli lehetett - hanyatt beleesett a konyhában, egy hatalmas badellába, - amelyben forró húsleves volt.-

Pécsre szállították, - és mindent megtettek érte, hogy túlélje.

Akkor, ott, a munkahelyünkön, - egy hétig, mindenki azt kérdezte a másiktól, hogy tud-e valami újat, - Béla bácsi is ezt kérdezte, - naponta többször is.

Aztán, egy reggel, Ő már az irodában volt, mire én beértem. Az ablaknál állt, zsebredugott kézzel, és kifelé nézett.

A köszönésemre megfordult, és nagyon halkán, csak annyit mondott, : - " Meghalt " . -

Aztán visszafordult az ablakhoz.

Nem volt ott semmi látnivaló, csak a kopár udvar, - és szemben a másik felvonulási épület..

Béla bácsi, messzebbre nézett.

Ez a szomorú esemény, mindannyiunkat megérintett.

Béla bácsival, - amikor éppen nem dolgoztunk, - nagyon jól tudtunk "csendben lenni "

De ez a hallgatás, ez a ránczuhant, szomorú csend, ez más volt.. Ez, fáj.

Ismertük az angyalhajú kislányt.

* * * * *

Máskor, ha csendben voltunk, - Béla bácsi rendszerint írt, én pedig rajzoltam.

Nagyon szerettem ezt a csendet, - de alighanem Béla bácsi is.

Írás közben, néha megállt, bal könyökét az asztalra téve, mutatóujjával megtámasztotta az állát, és lefele nézett. Aztán folytatta az írást.

Sohasem szoktam ilyenkor megzavarni. Olyan csendben voltam, - mint az állófogas.

Mindig azt hittem, - levelet ír.

Néha, a "dolgaink" felett, egy pillanatra összerosolyogtunk, - aztán folytattuk, - csendben, tovább.

Az esős napokat, a telet és a rossz időt, én, - ezért a csendért szerettem.

Évtizedek teltek el, - de ebbe a békés, zavartalan csendbe, - néha ma is visszarévedek.

Béla bácsi asztalán, gyönyörű rendben, 2 konzervdobozban álltak a szépen kihegyezett ceruzák.

Mindenféle volt benne, még tintaceruza is.

Mindig megkívántam őket, - mert nehezen, ügyetlenül, és igen barbár módon tudtam csak ceruzát hegyezni.

Ha benyúltam a fiókomba és kivettem néhány géppapírt, - néha ki sem kellett mondani, Ő kérdezte meg :

-" Milyent, 3 B -t ? "-

Szerettem fákat rajzolni. Tudtam is, - tanultam is rajzolni, és soha meg nem úntam.

Volt egy jó játékunk, - néha odajött és megnézte, mit rajzolok, - villámgyorsan húzott az ujjával egy girbe - gurba ágat a fára, - én pedig megpróbáltam az ujjanyomát követve, - ugyanolyan gyorsan, - megrajzolni a papíron.

Ilyenkor szélesen elmosolyodott.

Persze, a rajzaim, mind a papírkosárban végezték. - Ma már sajnálom.

Meg kellett volna őriznem az ujjanyomát.

Hozzátartozik az igazsághoz, hogy Béla bácsi, soha meg nem dicsért.
Illetve, amikor egyetlenegyszer megdicsért, az, - nem ezzel volt kapcsolatos.
Nem sokkal a megismerkedésünk után mondta nekem, hogy : - "szépen beszél a magyar nyelvet"-
Nekem ez, - nagyon jólesett.
Anyai dédapám ugyanis egész életében összesen 3 szót beszélt magyarul. Azt a hármat, amellyel magyar menyét illette.

Amúgy, igazán nagy, "elvonat beszélgetéseink" nem voltak Béla bácsival.. Amikor beszélgettünk, akkor, mi növényekről, fákról, virágokról beszélgettünk, - esetleg a családomról, - vagy Csopakról, és környékéről, - amit érdekes módon mindketten, nagyon jól ismertünk. Ő, sokszor járt ott, - én pedig ott nőttem föl.
Néha vittem neki otthonról egy-egy csatos üveg csopaki bort, - borzasztóan örült neki mindig.
Béla bácsi, ismerte, Balatonkövesdet, - Paloznakot, : - Király - dombot, - Akasztó - dombot, - Lovast, : - a Mackó - dombot, - Csopakon : a Csákány- hegyet, és a Nosztory- völgyet, a Halastavakat, - a Kerekedi öbölt, - Arácson : a Koloska - völgyet, - a Giligót, stb. stb..stb..-
Megállás nélkül tudtunk ezekről beszélgetni.
Igazán nagy beszélgetésbe merülve azonban, - csak "láttam" Őt.

Mindenki névnapját megünnepeltük Bokodon. Ezek az ünnepségek, a lakótelepi kis kultúrházban zajlottak, - ahová, mindenki mindenkit meghívott. -
Az összejöveteleink azonban, - zene, tánc, meg ricsaj, nem volt, - és egyáltalán nem hasonlítottak a mai bulikhoz. Akkor, - ezt a kifejezést, még nem is ismertük.
Voltak, klf. sütemények, - a férfiaknak bor, a nőknek üdítő, kávé, - és nagyon jó beszélgetések.

A férfiak nagyrésze, Béla bácsi köré csoportosult, valamelyik sarokban, - és Őt hallgatták.
A nők közül, - csak Sz. Erzsike ült, - kivétel nélkül mindig, - ebbe a csoportba .
Őt, - látni kellett volna, - szinte moccanás nélkül figyelte Béla bácsi minden szavát, - és, : - szinte templomi áhitattal.
Az a sarok nagyon csendes volt, - Béla bácsi pedig, nagyon halkszavú.
Én, ezeket a beszélgetéseket, - csak : "láttam".

* * * * *

El kell mondanom még valami fontosat, Bokoddal kapcsolatban.
Mindannyian, akik ott dolgoztunk, és ott éltünk, - okkal vállaltul ezt a külszolgálatot.
Volt olyan, aki politikai okokból, volt aki családi tragédia miatt, volt aki széteső házasságát akarta így megmenteni, - volt akit a személyes kudarc kergetett oda, - ezek közé tartoztam én is, - és volt, aki pusztán anyagi okokból vállalta azt, hogy távol legyen a családjától.
Valami oka mindenkinek volt.

Jó csapat voltunk.
Tiszteltük egymást, tekintettel voltunk egymás problémáira, elnézőbbek voltunk, - nem cikiztük egymást, - nem áskálódtunk egymás ellen, - és nem vájkáltunk egymás életében.
Miután ez, kiemelt nagy beruházás volt, - feltételeztük, hogy figyelnek bennünket, sőt, - hogy állandóan megfigyelnek bennünket.
Félteni azonban, - nem volt okunk. Tudomásom szerint, ott, - soha senkit nem zaklattak.
Hogy ki lehetett az, aki szemmel tartott minket, arra, - sem akkor, sem később, - soha nem

jöttem rá.

Volt egy fiatalember, "kvázi" - Jenőnek hívtuk, mert beszéd közben, minden harmadik szónál megállt, és némi hatásszünet után, "kvázi" - val folytatta.

Ő, gyakran beszélt a "láthatatlan ellenségről", - annak, " kezéről - lábáról", - meg a "fokozott óvatosságról " stb. - de éppen azért, mert örökké ezekről a dolgokról fecsegett, senki sem vette komolyan, - és nem hiszem, hogy ő lehetett.

Érdekes módon a zavartalan biztonságérzetet éppen az ottani párttitkár, és KISZ- titkár személye jelentette.

Mindketten intelligens emberek voltak, mindketten villamos mérnökök, - és mindketten, nagyon jóindulatúak.

A párttitkárt Sárközi Mihálynak hívták, felesége Tilda. Volt egy kislányuk, aki velük élt.

A KISZ - titkár, Csernai Ferenc volt. Róla annyit tudok, hogy Bokodról, - Visontára került, - a következő erőmű építkezéshez.

Pár évvel ezelőtt, láttam Őt a családjával, Bp.-en, a Flórián -téren, - az áruház előtt.

Nem szólítottam meg, - és ezt, utólag, - nagyon sajnálom.

A másik védőbástya, a fiatal kirendeltségvezető, - **Molnár** Mihály személye volt.

Tudomásom szerint, építész mérnök, - intelligens, és szintén nagyon jóindulatú ember volt, - óriási szervezőkészséggel.

Mindent tudott, - mindent kézben tartott.

Biztos vagyok benne, Ő, - tudhatta, ki volt **Hamvas** Béla.

Sz. Erzsike, - aki annyiszor kért tanácsot Béla bácsitól, - s annyiszor hallgatta Őt, mély áhitattal, - egyébként **Molnár** Mihály titkárnöje volt.

Azt gondolom, - Ő, - szintén, - egész biztosan tudta, - ki volt **Hamvas** Béla.

Annál is inkább, - mert Sz. Erzsike is, - Tiszapalkonyáról került Bokodra.

Molnár Mihály, és Sz. Erzsike, - fiatalok voltak akkor, - élhetnek még, — talán, meg kellene keresni, és meg kellene kérdezni őket, - addig, amíg még lehet.

Voltak persze olyanok is, - akiket nem igazán kedveltünk.

Volt egy fiatalember, a Bp.-i központból, - aki gyakran járt Bokodra.

Állandóan villogott, idéetlen vicceket mesélt, - az ellenállhatatlanságával, - a személyes varázsával akart hatni, - és mindent elérni.

Én, - nemcsak, hogy nem kedveltem, - hanem szívből útáltam. Alapos okom volt erre.

Ebben a pillanatban, a neve is eszembejutott, - de nem írom le.

Mindenki ismeri.

Szereplésmániás, - ám jelentéktelen - országgyűlési képviselő lett belőle egy rövid ideig, - nagy sörhassal, - és mára már igencsak megcsappant vonzerővel.

Vele kapcsolatban azonban igazán kíváncsi volnék, - hogy átvilágították - e ?

* * * * *

Most, hogy így, - ennyi év után, visszatekintek Bokodra, - azt hiszem, hogy sok szépet és jót írtam le róla.

De nincsen benne semmi túlzás.

Nem azért látom így, mert ott, - és akkor, - fiatal voltam.

Még, - nagyon sokáig voltam fiatal.

És, - sokáig dolgoztam - rövid, bánhidai kitérő után, - a következő erőmű építkezésnél is.

Azonban soha, sehol, - többé nem találkoztam azzal a varázslatos hangulattal ami a bokodi életünkön uralkodott.

Százhalombattán, - nagyrészt a régiiek, továbbra is együttmaradtunk, - mégis, - sokszor beszélgettünk erről ! - többé, már soha, - semmi, nem volt ugyanaz.

Már - már, - hajlandó vagyok azt hinni, hogy azért, mert **Hamvas** Béla itt, - már nem volt velünk.

* * * * *

Mint mindenkinek, - azt hiszem, Béla bácsinak is, a " Gondviselés " nagy ajándéka volt, hogy néhány szép évet tölthetett Bokodon, - nyugalomban, és zavartalan békességben. Ezek voltak az utolsó alkotó évei.

Ugyan, miért nem tudnak erről az irodalomtörténészek...?!

Nyugdíjazásától a haláláig, még több, mint 4 év telt el !

Ez alatt az idő alatt azonban, - amit "otthon" töltött, - már csak egy könyv készült el, - és a nagyon szomorú levelek:

"..... Nem tud megvigasztalni senki, a jó Istenen kívül, de az nem szól hozzám...."

Hát nem akadt senki, aki megfogta volna a kezét, - akkor, amikor a halál, már ott állt az ágya előtt ?

Amikor 1964 febr. vagy márciusban elköszöntünk Tőle, - erős volt, - és egészséges !

Mi történt vele?

Mi történt vele, - "otthon" ...?

A szombathelyi barátjához írt levele olyan, - mint egy segélykiáltás.

Hogyan juthatott ez a csodálatos ember, ilyen reménytelen, ilyen kilátástalan helyzetbe?

Erre, - továbbra is azt hiszem, - csak egyetlen lehetséges válasz van, - hiányzott az életéből a szeretet, ami megtarthatta, - és ami még itt tarthatta volna.

Öreg fát, - nem lehet átültetni.

13 évi távollét után, - hiszen, csak ritkán, legfeljebb vendégként járt haza, - nem lehetett könnyű megpróbálkozni azzal, - hogy újra összeszokjon a " kemény ", - Kemény Katalinnal.

Időközben mindketten megöregedtek, - alkalmazkodási készségük is megcsappant..

Béla bácsi, - a 13 évi távollét alatt megszerethette a zavartalan egyedüllétet, - és nyilván, - hiányzott neki.

Talán, hiányzott a teljes, - korlátlan szabadság is, - a külön kuckó, - ahová elvonulhatott. -

Talán hiányzott a végtelen, illatos mező, ahol a fűben elfeküdhetett, -.... s ahol fűvet rágszálva nézte a madarakat és az eget. -

Hiányzott a végtelen mező, -- ahol az Őt körülölelő csendben, - a lelke is szabadon repdesett . -

Talán hiányoztak azok az emberek is, - akikkel 8-10-13 évig együtt élt és dolgozott, - s akik Őt kedvelték, tisztelték, - és szerették., - s akikhez Ő is kötődött .

Nem hiszem, hogy mindent otthagya, - függetlenségét, - szépséges magányát, feláldozva,

- könnyű szívvel tért volna vissza, a szeretet nélküli otthonba, - hogy újra felvegye egy örömtelen házasság igáját.

Nyilvánvalóan hiányzott a bokodi élete, - ami a saját külön élete volt - és nyilvánvalóan, - hiányoztak a megszokott emberek is.

Legfőképpen, - talán Sz. Erzsike.

Erzsike maga volt a megtestesült jószág és kedvesség.

Ha bármit tehetett valakiért, - akkor azt azonnal meg is tette.

Nem volt kifejezetten vidám ember.

Szemében, - és arcán azonban állandóan, valami nagyon halvány mosoly ült.

Ebben, - szinte, hasonlított Béla bácsihoz.

Sírni pedig úgy tudott, - ahogy még soha senkit nem láttam : - csendesen, hangtalanul, - almányi könnyeket hullatva, - miközben a szemében, a könnyek mögött, - a halvány mosolya bujkált.

Erzsike, - gépelni szokott Béla bácsinak, meg stencilezni. Rengeteget.

Béla bácsi pedig, tanácsot adott Erzsikének, - szintén rengeteget.

Erzsikének nem volt családja, - csak egy 14 - 15 év körüli nevelt fia, - aki állandó gondot okozott neki, - de akit nagyon szeretett.

Erzsike, - kedves volt, gondoskodó, melegszívű, - fiatal, - és szép.

Ha hasonlítanám valakihez, talán, - leginkább Hegyi Barbarához tudnám hasonlítani.

Picit ugyan barnább volt, - és pár kilóval több.

Mozgása, hangja, mozdulatai, arcimimikája, - és a gyors beszéde is, - nagyon hasonlított.

-

Emlékszem, - gyakran rontott be az irodánkba, - teljes ajtószélességgel, kopogás nélkül, feldúltan, - "Csókolombélabácsibajvan" - szöveggel.

Ilyenkor, felkeltem, és átmentem az ő irodájába. Mindig, - megnyugodva jött vissza. - Az almányi könnyei elapadtak, - néha még dúdolgatott is.

Persze, - jött olyankor is, ha nem volt éppen problémája, - ugyanúgy, - sebesen, és teljes ajtószélességgel, - kopogás nélkül.

Csak a szöveg volt más : " Csókolombélabácsihoztamegykisteát. "

Télen, meleget, - nyáron hideget. Alumínium kannában. És, - szalvétával letakarva hozta hozzá a poharat

is. -

Béla bácsi, - szívesen teázott, - és nyilván szívesen vette Erzsike gondoskodását is.

Erzsike, - nehéz, és mostoha sorsot hagyott magamögött, - amikor Bokodra jött.

Minden jó szóért hálás volt, - mindenkinek.

Béla bácsira pedig úgy nézett fel, ahogy az ember Istenre néz. Tiszta szívvel, - végtelen hálával és szeretettel.

De, - : csak ennyi, - és:semmi más. -

/.....Milyen kár !...-mondom, - ma, - én.... /

Béla bácsi, Erzsikének, - a békességet adta.

Békét önmagával, - mindennel és mindenkivel, az egész világgal.

Amikor, egy- egy beszélgetés után Erzsike, eljött Béla bácsi irodájából, - szinte sugárzott ő is.

Ma ennyi év után, sokszor gondolok rá, - hogy hiába látszott egyszerű **hétköznapi** embernek **Hamvas Béla**, - hiába élte a mi, egyszerű, **hétköznapi** életünket, - mégiscsak más volt.

Nem volt közülünk való, - de akkor annak hittem.

Mintha egy szent reinkarnációja lett volna.

Volt egyfajta képessége, - hatalma.

Egy igazi, valóságos hatalma, - ami, - nem hiszem, hogy földi hatalom lehetett.

Képes volt megszentelni maga körül, mindent, - az egész életet.

A miénket is.

Talán, - ezért volt más a mi életünk is, - akkor, ott, - Bokodon. -

Természetesen, - én is szerettem Béla bácsit.

Sem akkor, sem ma, - nem tudom hasonlítani azt az érzést, - semmi másához.

Nem is hasonlítható.

Nem úgy szerettem, - ahogy az ember az Édesapját, nagyapját, fivérét, férjét, munkatársát, szomszédját, barátját, szerelmét, szeretőjét, gyerekét, lelkipásztort szereteti, - és pláne, nem úgy, - ahogy a főnökét.

Talán, - egy csillagot szeret így az ember, - vagy Gábrriel arkangyalt.

* * * * *

Nagyon sokáig, - fogalmam sem volt arról, - hogy **Hamvas Béla** kicsoda.

Sok évvel ezelőtt aztán, a Múzeum krt.-i könyvesboltban, találtam egy könyvet.

Nem vagyok benne biztos, - de alighanem a Babérliget könyv lehetett. Máig, - ez a kedvencem, - cipelem is magammal évek óta, - mindig, mindenhova.

Tetszett a könyv, - ezért, pár nappal később visszamentem, hogy újabbat vásároljak, - ugyanettől a szerzőtől.

Akkor, a nagyon tájékozott eladó, - aki egyébként rajongója volt **Hamvas Bélának**, - mindent elmondott, amit tudott róla.

Azt is, hogy különféle eróműveknél dolgozott, - és, - hogy meghalt már.

Mintha a villám vágott volna belém, - úgy ért a felismerés.

Ott, - és akkor kellett rádöbbsennem arra, hogy Hamvas Béla, - Béla bácsival lehet azonos.

Azért, - reméltem, hogy, nem.Hátha, - mégse....-

Mert a gondolat, - szinte sokkolt.

Nem tudom miért, - de nem tudtam örülni Hamvas Bélának.. - Inkább szomorú voltam.

Egy idegen ember zuhant be az életembe, - akivel, - nem tudtam mit kezdeni.

Egy idegen, - akiről sohasem hallottam.

Nem kellett nekem Hamvas Béla.

Nem akartam kicserélni, a " mi " Béla bácsinkat, - akihez erősen kötődtem, - Hamvas Bélára.

Én, szerettem Béla bácsit, - csodáltam, - és egyszerű emberként is felnéztem rá.

Amikor azonban Hamvas Bélát olvastam, - nem a Babérliget könyvet, - hanem mást, -

akkor, arra kellett gondolnom, hogy Ő, - olyan hihetetlen magasságokban "élt " és " létezett ", - ahová én, - mégcsak felnézni sem bírok. -

Féltem, - ha elolvasom a könyveit, - majd egy másik arc jelenik meg előttem, ami esetleg

eltakarja, elhomályosítja, Béla bácsi jól ismert, - és számomra olyan kedves - arcát.
Nem akartam ezt.
Inkább nem olvastam Hamvas Bélát.

Egyideig aztán, - sértődött is voltam.
Nagyon.

Miért nem tudhattam én arról, - hogy ki volt Ő?
Nem bízott Béla bácsi bennem? Ez a gondolat, teljesen lesújtott.
Először, sírvafakadtam.
Aztán, - éjszakákon át nem aludtam miatta.
Rá kellett döbennem, - hogy én elmeséltem neki a szörnyű kudarcomat, - Ő azonban nem
mondott a sajátjáról semmit nekem.

Sokáig szomorkodtam miatta. -

Egyideig aztán, - dacoltam is.
Ha nem, - hát nem, - már nem lehet rajta változtatni. -
Továbbra sem olvastam Hamvas Bélát.
Még a gondolatát is elhessegettem.
Nem kellett nekem Hamvas Béla. Megvoltam nélküle.
Emlékezni is csak Béla bácsira akartam.

Azonban - rá kellett döbennem, hogy mindig történik valami, - és egyre gyakrabban, - ami
folyton Hamvas Béla felé "terelget". -
"Muszáj" volt, - vele foglalkoznom, - akár akartam, akár nem.
Elég volt ránézni a Szerb Antal verseskötetre, - ami Bokodon is velem volt, - s amelyet ráérő
időnkben, felvátva lapozgattunk Béla bácsival. Ő, - gyakrabban, mint én.
Néha elvitte a sétáira is, - és telerakta - könyvjelzőként, - fűszálakkal.
Ha ránéztem a verseskötetre, - muszáj volt gondolni rá.
Közben, telt az idő.
Béla bácsi?...Vagy Hamvas Béla?...
Nekem, - két különböző ember volt.
Az meg egészen biztos, - hogy számomra, - az előbbi volt fontosabb, - és értékesebb.

Vissza - vissza tértem a Múzeum krt.-i könyvesboltba .
Megvettem ami kapható volt, - de nem olvastam el a könyveit, - csak néha
belepislantottam.
Folyton, - halasztottam.
A Gondviselés azonban, - továbbra is Hamvas Béla felé terelgetett.

A Múzeum krt.-i könyvek után, - lányom, fiatal orvos udvarlója, aki minden fellelhető
elolvasott Hamvas Bélától, - és Hamvas Béláról, - szinte állandóan, róla beszélt.
Lányom is szerette Hamvas Bélát, - sokat olvasott, és - sokat idézett is tőle.
Baráti körök, - szintén Hamvas Bélát olvasott, - idézett, - Hamvas Bélát "elemzett", - vagy
Hamvas Béláról beszélt.
Isten bocsássa meg nekem, - de úgy tűnt, - a csapból is Hamvas Béla folyik.
Így, akarva - akaratlanul, - körülöttem éltek a gondolatai.
Meg kellett hallanom őket.
Sok töprengés után, - számtalan mentőkörülményt keresve, - lassan
mégiscsak megenyhültem, - és fokozódó érdeklődéssel hallgattam, bárkit, - ha róla beszélt.

Egészen addig, - amíg, - egyszercsak ráébredtem, - hogy elmúlt....-.
Valóban nagyon fájt, - hogy nem volt hozzám bizalma, - de elmúlt.
És akkor, - hirtelen megértettem.

Amikor együtt dolgoztam Béla bácsival, fiatal voltam, - nagyon elkényeztetett, - és majdnem
gyerek, - a koromnál is fiatalabb.

Éretlen.

Miért éppen velem osztotta volna meg a gondjait?

Alkalmatlan voltam, - nem méltatlan, - a bizalmára.

Megkönnyebbültem ettől.

Szinte szerettem volna megölelni azt a drága, mosolygó szemű öregembert, - akitől 1964
márc.-ban sírva búcsúztam el, nyakába borulva, sok -sok puszival, - akihez az ajtóból
visszarohantam még egyszer megölelni, - s akinek megígértem, hogy visszajövök még ide, -
Bánhidáról is, - vagy akárhonnán. -

Mire azonban - pár héttel később - visszamentem, - Ő, - már nem volt ott.

Soha többé nem láttam.

* * * * *

" Viszontlátásra, - mondom, és megyek.

Robognak vonatok és életek, -

bennem, legbelül valami remeg.

Mert nem tudom,

Sohasem tudhatom:

Szoríthatom-e még

Azt a kezet, amit elengedek.

Viszontlátásra : mondom mégis, mégis.

Viszontlátásra, - holnap.

Vagy ha nem holnap, - hát holnapután.

Vagy ha nem akkor, - hát majd azután.

És ha aztán sem, - talán egy év múlva.

S ha még akkor sem, - hát ezer év múlva.

Viszontlátásra, - a földnek porában,

Viszontlátásra, - az égi sugárban.

Viszontlátásra a hold udvarán,

Vagy a Tejút valamely csillagán..."

Remenyik Sándor verse

* * * * *

Egyszerre, minden megváltozott, - ahogy Bokodról, - és Béla bácsitól, - távol kerültem.

A világ, - többé, - már nem volt ugyanaz.

Éltem az életemet, - jól - rosszul. Tanultam, dolgoztam megszállottan.

Elértem, - és megtettem, - amit lehetett.

Aztán a Család, Szerelem, - Gyerek.
Gondok, - bajok, - és mindenféle.

Peregtek az évek.

Nem hallottam Béla bácsiról, egészen addig, - amíg a Muzeum krt.-i könyves boltba eljutottam.

Ettől kezdve azonban, - valamiféle, " jelenlétét ", - gyakran éreztem.

Nem tudom, - hogy ez, - hogyan lehetséges.

Véletlenek sorozata lenne?

Nem igazán hiszek a véletlenekben.

Ezek a, - számomra jelentős, - és különleges véletlenek, - nekem mindig valamiféle üzenetet hordoztak, -és terelgettek valami felé.

Mintha időnként egy-egy pillanatra kapcsolatba kerültem volna a végtelennel, - a megfoghatatlannal.

Egy alkalommal, Szentendrén voltam éppen, - a Fő-téri görög templommal szemben volt egy könyves bolt, - ott vásároltam valamit.

A pénztárosnő, - miközben nekem csomagolt - odafordult a mellette álló asszonyhoz, és azt mondta :

-" Hamvas Béla, itt van eltemetve Szentendrén, az itteni köztemetőben. " -

Én, - szinte gyökeret vertem.

Miért éppen, - abban a pillanatban mondta ?

Nem tudtam eddig, - hogy hol van eltemetve.

Akkor pedig éppen, - nem is hiszem, hogy gondoltam volna Hamvas Bélára.

A könyvet, - amit vásároltam - nem Hamvas Béla írta.

A pénztárosnő szavai, - mégis, mintha nekem szóltak volna.

Úgy fogtam fel, mint egy üzenetet. Vettem.

Némi tétovázás után elindultam megkeresni a temetőt.

Késő volt. Sötét volt. Félttem.

Nem találtam meg a sírt.

Nem Szentendrén laktam, - vissza kellett utaznom Bp.-re.

Utána pedig, - igyekeztem elfelejteni ezt az egész szentendei kirándulást.

Folytattam, a nagyon pörgős életemet, - és megint csak, - a Babérliget könyvön kívül - nem olvastam el más könyvét.

Küszködtem Hamvas Bélával.Keményen.

A bor filozófiájába, - időnként belepislantottam, azonban, őszintén zavarbajöttem és elszégyelltem magamat attól amit ott olvastam.

Valahogy,..... sehogy sem bírtam elképzelni, - hogy a szelid, szolid, feddhetetlen életű Béla bácsi, - akitől, egy kétértelmű szót sem lehetett hallani soha, - egy nő térdhajlatában kotorászik, - vagy éppen, megszagolja.

Mintha, hirtelen, a hetedik egekből estem volna alá.

Olyan volt ez nekem, - mintha Gábrriel arkangyalt csíptem volna azon, hogy egy nő bugyogóját húzogatja, - lefelé.

A Karnevál három kötetét , - csak rakosgattam, tologattam, - ide -oda .

Egyideig, nem tudtam rájönni az idegenkedésem okára.

Könyvek között nőttem fel.

5 éves koromban, - már tudtam olvasni, és voltak saját könyveim.

A legelsőre is emlékszem, - Radnainé Bauer Erzsébet : " Az erdő élete télen " .

Ebből a könyvből tanultam meg olvasni.

Szerettem a könyveket, - és szeretem ma is, természetesen.

A családommal, amióta az eszemet tudom, - mi mindig olvastunk, - a háború alatt is, -
lámpánál is .

Természetesen akkor is, - amikor már volt TV.

Emlékszem nagyon kicsi koromban, - szüleim kettős ágyába bújva, - és köztük, keresztben,
- Édesapámnál volt a lábam, - aki azt olvasás közben is simogatta, - Édesanyámnál a karom,
- úgy hallgattam őket.

Így aludtam el esténként..

Szerettem hallani a hangjukat. Később pedig azt is, - amit olvastak.

Nem bibliát olvastak..

Volt persze bibliánk is, - Édesapám, - nagyritkán, - azt egyedül olvasta.

Édesanyám, verseket szokott olvasni, - és felolvasni.

Egészen a halálukig így volt ez.

Az olvasás, - hozátartozott a mindennapi életünkhöz.

Soha nem hallottam Kaffka Margit, Szabó Lőrinc, vagy Várnai Zseni, és Nagy László
verseit - utóbbiakról egyébként dedikált kötetek is voltak - olyan szépen elmondani, - mint
ahogyan azt az Édesanyám elmondta.

Édesapám, és a testvéreim, - felváltva olvastak fel, - minden mást. Dickenst, Jókait,
Mikszáth Kálmánt, Martin Andersen Nexöt, Moliere -t, és Dumas -t, Victor Hugo -t, Bernard
Shaw - t, - de Növényhatározót is, - és Brehm- et, vagy Pallas-lexikont is.

Sajnos, Hamvas Bélától, - soha nem olvastunk semmit.

Sőt, - mégcsak nem is hallottunk róla.

* * * * *

Szerettem és szeretem a könyveket.

Hamvas Bélától viszont idegenkedtem.

Hamvas Bélával, - nagysokára rájöttem - az volt a legnagyobb bajom, - azért nem olvastam
- mert, - nem akartam odaadni érte Béla bácsit.

Veszíteni sem akartam belőle semmit.

Úgyéreztem, az az egyszerű, - ám egyszerűségében is csodálatos ember, akit én ismertem, -
teljesen eltörpül, - elveszhet Hamvas Béla nagysága mellett.

Nem akartam ezt.

Hűséges voltam Béla bácsihoz.

Nem nagyon vágyódtam arra, - hogy jobban megismerjem Hamvas Bélát.

Évekkel később aztán, - újra történt valami.

Szentendrén, a Bogdányi -utcában, egy lakást néztem meg, amelyet szerettem volna
megvásárolni.

A lakásban, az asztalon néhány újság volt, - legfelül, talán a Város Újságja, - fehér alapon,
hatalmas fekete betűk, - észre kellett vennem : " Meghalt Kemény Katalin " .

Ugyanazt éreztem akkor is, : - " üzenet " .

A lakásvásárlásból, - nem lett semmi.

Az odautazásomnak, - / és akkor, - nagyon messziről, - rossz időben, télen kellett utaznom, / - csak egyetlen értelme volt: - tudomást szerezhettem Kemény Katalin haláláról.

Nem kedveltem Kemény Katalint. A halála azonban, - mégis megérintett.

Imádkoztam érte.

Nem is keveset: Egész úton hazafelé, - Szentendrétől - Keszthelyig

Síkos volt, - szakadt a hó, szembe szél fúj. - Picike, ám csodálatos kis Daihatsu - Charade - m alig bírt megbirkózni az úttal, és a hófúvásokkal.

Én meg a lelkiismeretemmel.

Végiggondoltam, - újra és újra, - vajon, - igazságtalan voltam -e Kemény Katalinhoz akkor, - amikor elítéltem őt, - a mulasztásaiért, - a keménységéért, - és az önzéséért ?

Ma is azt gondolom, amit akkor régen, - nem voltam igazságtalan.

Útközben, pedig azt gondoltam, - nem is mulasztás volt az, - hanem bűn.

Amit akkor tett, - vagy éppen nem tett meg, - azt soha többé nem lehetett jóvátenni.

Útközben, teljesen letisztult bennem az érzés, a haláluk sem változtatott rajta, - változatlanul, - tisztelem és szeretem Béla bácsit, - de változatlanul, - nem kedvelem Kemény Katalint.

* * * * *

Sok féle, más "jelet" is "vettem" aztán, - a múltó évek folyamán.

Ilyennek éreztem azt is, - amikor a Web - lapom Vendégekönyvében - ismeretlenül, és teljesen váratlanul - egy meghívást kaptam S.Zsolttól, - az alakuló, - Hamvas B. Org.- ba. Örültem neki, - de, - éppen csak elolvastam a megjelenő hírleveleket.

Eléggé hajszolt az életem, - mind a mai napig, - nehezen tudok időt szakítani bármire is.

Nemrégiben, - mégis úgy alakult, hogy hirtelen, - teljesen váratlanul, - elhagytak engem a sürgős tennivalók.

Egyik pillanatról a másikra, - rengeteg szabadidőt leltem.

És:.....éppen akkor, - megláttam a Hamvas Org. egyik levelében, - hogy Hamvas Béla születésének 110 évfordulója lesz.

Persze, - gyakran gondoltam rá, - néha imádkoztam is érte, - de az éveit, nem tartottam számon.

Akkor, - ezt is, - egy jelnek véltem.

Mivel gyönyörű, - napsütéses, sétára csalogató idő volt, - átmentem a rég elhunyt Édesanyám házába.

A déli oldalon a kertben, - a zsalus ablak alatt nyíltak a tavaszi virágok. - A leánykőkörcsín is teljes pompájában virágzott.

Rengeteg volt belőle.

A finom halványrózsaszín, a törékeny fehér, a gyönyörű sötétrózsaszín, - és a bókoló pelyhes sötétlila, - a feketekőkörcsín.

Csak álltam ott, - és néztem őket.

Összeszorult a szívem.

Hamvas Bélára kellett volna gondolnom, - de én, - Béla bácsira emlékeztem.

Egyszer, a saját névnapomat követően, - megkérdeztem tőle, - " Béla bácsi kérem, hogy tetszett a tegnapi ruhám...? " -

Teljesen elkomolyodva válaszolt : - " A ruhájára nem emlékszem,... - de nagyon szép volt tegnap, - olyan volt, - mint egy fekete kőkörcsín ".-

Meghökkenem.

Nem vettem bóknak a válaszát.

Ismertem a fekete kökörösínt, - sok volt a kertünkben, - de vadon is ismertem.

Szerintem, - harsány volt, - és szőrös.

Több évtizeddel később tudtam csak meg, - a Babérligetkönyvből, - hogy kedvelte a kökörösínt. -

Itt, - a kertben, - a születésnapja előtt, - a nyíló, és tündöklően szép kökörösínek között, - döntöttem el, hogy leírom a Béla bácsiról őrzött emlékeimet.

Tudom, - kevéske az, amit átnyújthatok -

De , : - eddig, - mindenhol csak Hamvas Béla, író és filozófus, - szörnyű, megalázó és méltatlan helyzetéről olvastam. -

Méltatlan helyzete volt a munkahelyén, - írták, - és méltatlan helyzete volt otthon.

Annyi mindent írtak le róla, - annyian, - ami, - nem hiteles , - és annyi mindent hallgattak el Kemény Katalinról, - ami hiteles.....!

Soha, sehol, semmit nem írtak le azonban, - Hamvas Béla, - az egyszerű, és hétköznapi ember, - egyszerű, - és apró hétköznapi örömmel teli, - életéről.

Pedig, ilyen is volt.

Ebben az életében - amelyet én ismertem, : - rengeteg ilyen, - egyszerű és hétköznapi öröm létezett.

Nem volt ez hozzá, - az emberhez , - méltatlan élet !

Állandó, - belülről sugárzó mosolya is erről tanúskodott.

Örülök, - hogy ezeket legalább megélhette.

Örülök, hogy ezzel, - ennyivel, legalább, - megajándékozta Őt, - a Sors, - a sorsa.

Olvastam valahol, - hogy az életünkben, minden történésnek, - a földi élet szűk kis látókörébe be nem illeszhető, - magasabb rendeltetése van.

Talán, ezért került Tiszapalkonyára, - segédmunkásnak.

Talán, ezért került Bokodra is.

Talán azért, - hogy képes legyen beteljesíteni a sorsát, - megírni a Patmosz befejező részét, - és a SCIENTIA SACRA második részét, - az öt kötetet.

Ha nem is volt boldog Hamvas Béla, - de ezekben az években, amíg kedvére dolgozhatott, - legalább elégedett volt..

Csendben, zavartalan nyugalomban, - békességben élt. Mi pedig , - a munkatársai - szerettük Őt.

Élete, - nem egy istenháta mögötti száműzetésre kényszerített segédmunkás élete volt, a :-" hangos, - zajos, és örült erőműépítkezéseken ", : - gonosz, - és primitív emberek között. -.....

Minden szépre - jóra fogékony, - egymás iránt is segítőkész, - tisztességes emberek voltunk.-

Minden ellenkező híresztelés ellenére, : - európaiak.

Mellettünk, szabad, - és emberi élete volt.

Aztán, - elment. -

Azt gondolom azért, - mert máshol, - és másképpen, - már nem is igen tudott élni.

Csak szabadságban, - békességben, - és szeretetben.

Itt hagyta azonban a gondolatait, szíve - lelke , - szelleme kincseit. -

Itt hagyta mindazt, - amiért a földre jött.

Azt , amit elmondása szerint , - senki más nem írhatott meg, - csak Ő.
Valószínűleg, - nem fejezte be....-
Korán távozott....-
De amit befejezett, az itt maradt, - velünk, nekünk, - most már mindörökre.

Hamvas Béla , - nem tűnt el közülünk egészen.
Soha nem is fog.
Könyvei őrzik az Isteni arcát.

* * * * *

Drága Béla bácsi,.... az Ön arcát, - én őrzöm, - de hiszem,hogy mások is, - akiket ismert, -
s akik élnek még. -
Őrzöm az emlékeket is.. Az összeset.
Egyszer, - egy picike piros almát kaptam Öntől, - amelyet a reggeli séta után, a zakója
zsebéből húzott elő.
Az alma sötétpiros volt, apró aranyszínű pettyekkel.
A tenyerén forgatta, nézegette, - mint egy virágot. Aztán, a zakója elején kifényesítette, és
újra megnézte, a fény felé tartotta, és elmosolyodott
Majd hirtelen felállt, - és szó nélkül, egy leírhatatlan mozdulattal átnyújtotta nekem.
Sok mindenféle ajándékot kaptam életemben, - briliáns gyűrűtől, a Mercedes slusszkulcsáig,
- ilyen mozdulattal, ilyen szívvel azonban, - soha semmit.
Béla bácsi, úgy adta át, - mintha Isten nyújtotta volna felém, - az országalmát

Őrzöm a Csendet is, - azt a Csendet, amelynek szépségét Ön mellett imertem meg, - s amely
végigkísért engem eddigi életemen.
Őrzöm a békét is, - azt a békét, - amelyet Öntől tanultam, - megteremteni magamban.S amely
jött velem, - végig az utamon.
Őrzöm a szavait, a hangját, és a mosolyát.

Azt a régi verseskötetet azonban, - sajnos nem tudtam megőrizni.
Rég elhagyott engem - valahol útközben.
Benne a " könyvjelzővel ", - ami pár, - száraz fűszál volt csupán, - s ami talán, nem is kellett
volna oda,- hiszen a könyv, már magától kinyílt, - mindig ugyanott.
Lamartin : A tó.....-

Egy másik verset küldök most Önnek , - sok - sok szeretettel.
és, erősen hiszem is, - hogy a vers, odatalál:

Sose bánd.....

" a hang,a hangot a csend szüli meg,
és észre talán csak úgy veszed,
ha már vele -száll, vele zeng
szíved.....
a fényt a szem fura mágusaként
úgy zárja keretbe a vaksötét,
hogy élesen álljon a kép
eléd!

Sose bánd
azt, hogy ilyen, amilyen ez a földi világ, -
csupa rész az egész,
bánat vagy nevetés, amíg élsz, -
de ha lenn, de ha fenn szívedet követed, - hazaérsz !
Míg hazaérsz,
itt ragyogunk, s vacogunk a csodák közepén,
vagy a lét peremén, hol a hang
meg a fény elenyész.
Sosem árt, ami ér, - sem a rossz
sem a jó
sose kész.....
A csend ,.....a csendet a hang szüli meg,
és észre talán csak úgy veszed,
ha hozzásímulsz,
s veletart szíved.
Sose bánd
azt, hogy ilyen, amilyen ez a földi világ,
csupa rész az egész,
bánat vagy nevetés, amíg élsz, -
de ha lenn, de ha fenn szívedet követed, - hazaérsz !
Míg hazaérsz,
itt ragyogunk s vacogunk a csodák közepén,
vagy a lét peremén, hol a hang
meg a fény elenyész.
Sosem árt, ami ér, sem a rossz
sem a jó
sose kész.
Sose bánd
azt, hogy ilyen, amilyen ez a földi világ,
csupa rész az egész,
bánat vagy nevetés,
amig élsz, -
de ha lenn, de ha fenn, szívedet követed, - hazaérsz ! "

Fodor Ákos

* * * * *

-.....És, most, : - Csókolom Béla bácsi, - elköszönök.....Ezután is gyakran nézek az
égre, mert hiszem, hogy onnan jött, - és oda távozott.
Keresem Önt, odafent, - ködben, fényben, hóesésben, - a vonuló felhőkben, - és éjszaka a
csillagok között.
Valahányszor felnézek az égre, - legszívesebben integetnék.Aztán várnám,hogya, -
csak egyetleneszer még !...- Ön újra visszaint...-

Keszthely, 2007 ápr. 20.

Dr Buttyán Kornélné
Molnár Márta